
Matouš 18, 23-35

Sestry a bratři, dlužili jste už někdy někomu? A dlužil někdy někdo něco vám? Mě jako to “něco” první napadnou určitě peníze. Třeba dvacetikoruna za kafe z automatu, když jsem byla hrozně unavená a neměla u sebe drobné. Nebo nějaká náhodná nezaokrouhlená částka, kterou mi pro změnu dlužili mí spolužáci, když jsme se v maturitním ročníku skládali předsedům třídy na dárek za práci, kterou pro nás čtyři roky dělali. Dlužit toho ale můžeme mnohem víc. Omluvu, vysvětlení, objetí, svůj čas. Stačí se jen zamyslet. Sama mám v hlavě dlouhý seznam toho, co mám pocit, že mi lidé dluží. A druhý, minimálně stejně dlouhý, s tím, co dlužím já jim. V podobenství, které jsem před chvílí přečetla, hrajou dluhy velice důležitou roli. Jedná se o dluhy peněžní, protože právě ty si umíme velmi dobře představit.

Ježíš se nám v tomto příběhu snaží přiblížit Boží království situaci, jež byla jeho posluchačům dobře známá. Dějství první. Sledujeme panovníka, kterému je v průběhu účtování předveden jeden z jeho služebníků, jenž mu dluží obrovskou spoustu peněz. Nasekat takový dluh, to chce skutečně neschopného člověka. A nebo právě naopak - velice schopného. Panovník chce tedy řešit situaci chytře: prodejem celé služebníkovy rodiny do otroctví, aby z výdělku získal alespoň zlomek dlužné částky a elegantně se (ne)schopného sluhy zbavil. Služebník je tímto potenciálním osudem vyděšen. A není divu. Tak udělá to jediné, co mu v ten moment zbývá: padá na kolena a prosí o svůj život. Pán zjihne, nad svým služebníkem se slituje a dluh mu odpouští. Happy end, konec příběhu, titulky, odcházíme z kina. Akorát že vůbec. Přichází druhé dějství. Situace se komplikuje. Někde venku potkává služebník svého kolegu. Ten mu dluží daleko menší částku, než byla jemu samému právě odpuštěna. A navzdory tomu, že se nad ním jeho věřitel před chvílí slitoval, chytá svého dlužníka pod krkem a peníze vymáhá. Scéna se opakuje, role se obrací a emoce stupňují. Služebník kolega padá na kolena a podobnými slovy prosí svého druha, aby se nad ním smíloval. Ale služebník se svým spolupracovníkem slitování nemá. Místo toho jej posílá do vězení pro dlužníky. Tady máme další potenciální konec příběhu, tentokrát o dost smutnější.

Ale naštěstí celou situaci sledují ostatní kolegové, služebníci, kteří jsou velmi zklamáni, přináší tedy o všem zprávu svému pánovi. Scéna třetí. Panovník je z celé situace rozlícený, předvolává si služebníka a nechá jej vsadit do vězení, dokud nesplatí dluh (v některých překladech ho odevzdá biřicům, mučitelům nebo dokonce katům). Jestli se služebníci ve vězení potkali a co si třeba mezi sebou řekli, nám zůstává skryto. Celé podobenství Ježíš uzavírá stručným vysvětlením a, dalo by se říct, že i varováním. Dej si pozor, posluchači, protože má-li ti být Bohem odpuštěno, odpouštěj také ty svým bližním.

Je to dramatický příběh plný zvratů, hotový hollywoodský scénář. A jak jsem už zmínila, nezastupitelnou roli v něm hrají dluhy. Máme proti sobě postaveny dva v různé výšce - sto denárů a mnoho (nebo v jiných překladech deset) tisíc hřiven stříbra. Deset tisíc, to byla v tehdejším řeckém jazyce největší představitelná číslovka. Obrovské množství peněz. Rozpočet celé země. Neodpustitelný dluh.

Starozákonní výrazy můžou být trochu abstraktní, takže jsem částky podle aktuálních cenových hladin převedla do něčeho představitelnějšího. V současnosti by nemilosrdný služebník mohl pánovi dlužit skoro 11 miliard korun. To je asi tolik, co v letošním roce

dostaly obce a kraje od státu na financování nepedagogických pracovníků na školách. Naproti tomu dluh jeho druha by byl ve výšce jednoho až několika měsíčních výplat - kolem sto šedesáti pěti tisíc. Samozřejmě, nejedná se o zanedbatelnou částku, kterou by člověk jen tak odmávl. Vždyť byste si za to mohli pořídit ojeté auto. Ale když ji postavíme vedle jedenácti miliard, je to jako mravenec vedle slona. A přesto dochází k odpuštění právě té vyšší částky, ne té nižší. Trochu jako v životě. Developer se vyvleče z mnoha milionového daňového úniku, zatímco obyčejný člověk si jde odsedět několik let za krádež pár rohlíků. A věc, která mě při opakovaném čtení textu vždy zarazila, je chování nemilosrdného služebníka. Je mu prokázáno obrovské, nepředstavitelné milosrdenství. Ale on sám není schopen násobně menší částku svému druhu odpustit.

Odpuštění není snadná disciplína. Nádherně to ukazuje podcastová série Odpustit? od Ridiny Ahmedové. Jsou situace, kdy je otázka odpuštění nesmírně složitá. Jak odpustit člověku, který zavinil smrt mého dítěte, ale za ty roky se ani jednou nepokusil navázat kontakt a omluvit se? Nebo partnerovi, který mě opustil a nechal mě samotnou na péči o dvě děti s těžkou poruchou autistického spektra? Na tyhle a další otázky podcast hledá odpovědi. A já si tyto situace a aktéry v nich soudit netroufám. Na to nemám právo. O čem chci mluvit v tomto kázání, nejsou extrémy. Nejsou to neodpustitelné činy. V Ježíšově vyprávění vlastně oba dlužníci svého dluhu litují a prosí o smilování. Není jim to lhostejné. Ano, otázkou je, jak moc jim je líto, že nejsou schopni splatit dluh, a jak moc se do toho promítá strach o vlastní život. Ale dlužníkovu či hříšníkovo pokání každopádně považuju za významný prvek odpuštění. Člověk si by si měl uvědomit, že udělal chybu, že ublížil, že se stalo něco tak, jak se to stát nemělo. Měl by litovat toho, čeho se dopustil. A měl by se alespoň snažit své jednání neopakovat, udělat to příště lépe. Pak je odpuštění na místě. Když totiž nedojde k žádné reflexi, nic se nezmění, kolo se dále otáčí a zlo se ve světě stále děje. A v určitém momentu nás může odpuštění vysvobodit z provazů křivdy, které nás svazují, abychom se mohli svobodně nadechnout a jít dál.

Kde se v tomto podobenství můžu najít já sám? Nabízí se nám vidět se v roli nemilosrdného služebníka. K tomu vyzývá i poslední věta čteného biblického textu. “Tak bude jednat s vámi (jako s tím nemilosrdným služebníkem) i můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.” A je to nepochybně velmi důležitá interpretace, jinak by nebyla tak očividná. Situace, kde dlužíme anebo nám někdo dluží, známe snad všichni. Stejně tak situace, kdy nám někdo odpouští nebo my někomu odpustíme. Nebo třeba také neodpustíme. Ale co ostatní postavy v podobenství? I ty nám mají co dát. Role panovníka, ač velmi významná, je také jasná, ta není zamýšlená pro nás, lidi. Rozhodně se ale můžeme v různých fázích života ocitnout i v roli druha, spoluslužebníka, který dluží něco málo svému kolegovi. A ačkoli třeba druhovi bylo odpuštěno mnohem více, setkáme se z jeho strany s nespravedlností a trestem. Ne vždy mohu od svých bližních čekat milosrdenství a odpuštění, když se vůči nim proviním, když jim něco dlužím. I přes to, že jim bylo odpuštěno mnohem víc. I přes to, že se třeba provinili dříve vůči mně a já jim odpustila. Milost není něco transakčního, není to něco, co si můžu koupit, není to něco, s čím můžu ze strany ostatních lidí vždy stoprocentně počítat. Jak se ale říká, Boží mlýny melou pomalu, ale spravedlivě. Bůh na všechny pamatuje a Boží milosrdenství je větší a významnější než to lidské. A čeká na nás všechny. V tom může být naše útěcha a jistota, když se nám odpuštění nedostává.

Můžeme se také vidět v roli zarmoucených spoluslužebníků. Když jsem si text četla poprvé, okamžitě mě napadlo, že jsou to teda pěkní žalobníci, když jdou hned chování svého kolegy nahlásit svému pánovi. To je samozřejmě jeden způsob, jak je vnímat. Jsou to ale i svědkové velké nespravedlnosti. Bůh nás jako své špehy nepotřebuje, ale panovník v podobenství všemocný není. A služebníci, kteří byli přítomni pánovu velkému milosrdenství (dalo by se říct, že až zázraku), brzy pozorují podobnou situaci s úplně opačným výsledkem. Jsou po právu zklamáni a tohle své rozhořčení jdou sdílet s panovníkem. Kdyby jen mlčky přihlíželi, neměli by snad také podíl na zlu, které se děje? Příkladů z historie, kdy byla mlčící většina, která se nepostavila zlu a nepomohla dobru, rozhodujícím jazýčkem na vahách, je víc než dost. Bez nich by pán nevěděl, jak se služebník zachoval, ten by mohl svobodně chodit po zemi a jeho druh by trpěl ve vězení. Nespravedlnost by zůstala nepotrestána. Zkusme mít oči otevřené a vnímat ve světě křivdy a bezpráví. Pořád jich tu máme víc než dost. Nejsme všemocní, ale velkých věcí můžeme dokázat i tím, že o proběhlém příkoří přineseme svědectví.

Toto podobenství může být i hodně děsivé. Upřímně, kdo z nás nemá tak trochu problém s odpuštěním? Navíc když už pán odpouští tak obrovský dluh, jak je možné, že kvůli takové "drobnosti" nechá služebníka nakonec vsadit do vězení? Svým způsobem je to i trochu nefér. Taková maličkost, řekneme si. No. Stále se mi vybavuje jedno slovo, jedna asociace. Pokrytectví. Pokrytectví služebníka, který si prožil velké smilování a přesto ho to vůbec nezměnilo. Neudělalo to z něj lepšího člověka. Jednou z interpretací textu může vlastně být i to, že vězení není Boží trest, ale naše vlastní svědomí. Tím, že se nenecháme Božím milosrdenstvím změnit a tudíž nejsme schopni "odpustit našim viníkům", se sami zavíráme do oken zlásti a špatného svědomí.

Věřím, že v tomto podobenství umíme najít i velkou naději. Jako určující tu vnímám prvek Božího odpuštění, které je nepředstavitelně velké. Člověk nesmí zavírat srdce před tímto obrovským milosrdenstvím, protože právě skrze něj může být proměněn. Všimněme si těchto klíčových okamžiků v našich životech. Mnohdy nejsou příjemné. Ale jsou důležité. Jsou to takové zázraky. Ocítám se v obrovském průšvihy a přesto odpovědí není trest, ale odpuštění. Milosrdenství. Nenechajme si tyhle momenty utéct, ale vryjme si je hluboko do nitra a vzpomínejme na ně vždycky, když budeme mít chuť se vůči někomu zatvrdit. Neobalme v ten moment srdce do kamenné schránky, ale zkusme jej odhalit i s těmito vrytými okamžiky a rozsévat milosrdenství dále do světa. Hospodin je slitovný a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný. Snažme se v tom být alespoň trochu jako on. Není to snadné, většinou ani vděčné. Ale když pomyslíme na to, co na nás čeká, jak obrovské milosrdenství má pro nás Hospodin připravené, tak je to to nejmenší, co můžeme udělat.

Pane Ježíši Kriste, otevírej naše oči, abychom se dokázali učit z každého okamžiku, který zažijeme. Ukazuj nám zase a znovu, jak lépe odpouštět. Uč nás, jak rozhazovat milosrdenství plnými hrstmi jako tvůj Otec. Buď nám oporou, abychom dokázali jít po tvé cestě, abychom uměli být více jako ty, abychom dokázali přinášet kousky Božího království do našeho světa už nyní. Amen.